

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՍԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ (Կանխիկ վճարելի)		ԼԸ ՏԱՐԻ		ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկան բաժնորդագին	30 Ֆրանկ	ԹԻՒ 23		Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլիակ գիրը 2 ասանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 4 ասանդիմ	
Վեցամսեայ	15 Ֆրանկ				
Եռամսեայ	7 ½ Ֆրանկ				
Հիմնադիր		Խմբագիր		Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadié, 17	
ԿՐՏԻՉ ՓՈՐՔՈՒԹՅԱԼԵԱՆ		ԵՂԻՇԷ ՔՈՐՈՍԵԱՆ			
1923 ՅՈՒՆՎԱՐ 3 ԴՆ.					

ԲՈՎԱՆ ԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նոր Տարի (1923). — Կ.պօլսի Հայոց պատրիարքութիւնը. — Կ.պօլսի Հայ Պանքան. — Լուրեր Իտալիայէն. — Հայ կիանքը Բերլինում. — Ինչ կըսեն թիւրքերը. — Անցուղարձ Մարտիկէն. — Տեղական. — Հայկական հարտարապետութիւնը եւ եւրոպայ. — Լոզանի խորհրդաժողովը. — Փարիզի ժողովը. — Յունաստան. — Թիւրքական լուրեր. — Զանազան լուրեր. — Ծանուցումներ:

ՆՈՐ ՏԱՐԻ
1923

Թաւիտեանական մանուկներ են ժողովի, որովհետեւ յոյսը ինքն իսկ յաւիտեանական է, կը սիրենք խաբարի, բայց յոյսով խաբարիլ. այլապէս ինչ պիտի մնար մեզ այս ծովածառայ ու անշափելի տառապանքին մէջ մեր փխրուն կեանքին խաբարիքը ամուր պահելու: Մեզ աշխարհին կապող չլթան է յոյսը:

Տարիները կանցնին անողորմ անտարբերութեամբ մը, մեզ մեր վշտին մէջ անկարելից ձգելով, հերու, այս ատեններ, կիլիկիոյ պարպումին մը լաւանջը ծուրը դրած մեր վզին՝ կուգար Հայաստանի պարտութեան, Մարաշի ու Հաճընի ողբերգութեանց համայնապատկերը հանդիսաւորելու:

Բայց 1922ը մեզ համար պահած էր Զմիռնի նորօրինակ դեհներ և թրակիոյ նահանջը, և ահա ահաւոր անստուգութիւն մը Կ.պօլսի բաղդը վուշի մէջ կը ծածկէ:

Լոզանի խորհրդաժողովը հին ու նոր տարիներու միջև ձգուած կա. մուրճ մ'է. բայց նա փայլուն հաւաստիք մը չտար մեզ անպայման բարօրութեան առաջնորդելու. իր հիմերը չեն գրուած արդարութեան և ազատութեան հողին վրայ. նա պանծացումն է ոյժի և շահի յաղթա. նակին, Մենք ոյժ չունինք մեր շահը արժեցնելու. կամ՝ աւելի ճիշդ՝ մեր ոյժը չէ կազմակերպուած ինքզինք արժեցնելու համար. որովհետեւ չկայ իր մը որ չունենայ թաքուն ոյժ մը:

Իսկ ազգ. մը միշտ չտեմարանն է թաքուն գորութիւններու յիշուելու. թէն կառնէ իր էութիւնը բայց վերացական ըմբռնում մըն է հոգե. կան կարողութեանց, Հայ ազգը նիւթապէս կոտորակուեցաւ կա տարեալ կանոնաւորութեամբ մը. ուրեմն իր ոյժի էութիւնն իսկ սար. սած է ու խաբարիլ, կը կարօտինք ժամանակի ու հանգստութեան մենք մեզ գտնելու և մեր հոգեկան կա. րողութիւնները գործօն վիճակի մը մէջ դնելու համար:

Զգիտենք թէ 1923ը ինչ պահած է մեզ համար. իր անանկալներուն մէջ տեւական խաղաղութեան մը հեռապատկերը ամպամած ու անտեսանելի կը թուի: Ստիպուած պիտի ապաւինինք դարձեալ յոյսին որ այսօր մեր Երևանեան կորիզը կը ներշնչէ, Հոն կայ խաղաղութիւն առայժմ և կայ ուրեմն կարելիութիւն կազմակերպուելու և զօրանալու:

Քանի որ մարդ ենք ու մարդկօրէն պիտի միտինք բարեմաղթանքներ շարայարելու, չենք շտապեր երազային օրհնութիւններով մենք մեզ միւթաբերու, զիրար ոգնորելու: Եստի մեր մէջ պէտք է որոնենք և ոչ այլուր: Ուստի ամանորի այս խընդութեան մէջ Արմէնիան միակ ու սրտագին մաղթանք մ'ունի իր մօտաւոր ու հեռաւոր բոլոր բարեկամներուն և ընթերցողներուն համար. նա կը շնորհաւորէ ՆորՏարին իբր նոր չըջան մը ինքնագիտակցութեան և ինքնամփոփման:

Էականը այդ է մեզ համար, էականը մեր թաքուն կարողութեանց կազմակերպումն է:

1923ը թող ուրեմն բաղդաւոր սկիզբ մը ըլլայ ինքնաճանաչման ու կազգութեան:

Վտանգի ամենէն եղբերական պահուն վերկութեան նշոյլը կրնայ ծագիլ երբ ենթական կարենայ յստակօրէն չափել վտանգի մեծութիւնն ու իր ոյժերու տարողութիւնը: Ինքնապաշտպանութեան բնազդը երկնային շնորհ մ'է որ կրնայ երբեմն

փրկարար դեր խաղալ եթէ մտային շփոթութիւնն ու խուճապային քայքայիչ տրամաբանութիւնը միջամուխ չըլլայ ողջմտութեան և հեռատեսու. թեան ընթացքին: Պէտք է ուրեմն մեր հաւաքական ինքնապաշտպանութեան բնազդը սրենք լրջախոհ ու պաղարիւն ինքնամփոփումով:

Նոր Տարի և Նոր Յոյս քեզ հայ ժողովուրդ, Բայց դուն ես մայր ծնողը ամէն յոյս ու ամէն բարեբաւտիկ նորութեան:

Թ. ԵՂԻՇԷ

Կ.ՊՕԼՍԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Պօլսի Հայոց ազգային խառն Ժողովը դեկտ. 20ին նիստ գումարելով 9 եկեղեցական և 10 աշխարհական անդամներու ներկայութեամբ, կատարած է պատրիարքական տեղապահի ընտրութիւնը: Գաղտնի քուէարկութիւն կատարուելով 14 ձայնով տեղապահ ընտրուել է Գէորգեպո. Ալանեան որ առաջնորդ եղած է Մալաթիոյ, Խարբերդի, Ռոտոս դոյի և պատերազմէն առաջ ինչպէս և զինադադարէն վերջ կը պաշտօնաւարէր Ատանաի մէջ, վերջերս էլ միածին գացած էր եպիսկոպոսանալու:

Փոխանորդարանը հրահանգ է զրկել բոլոր եկեղեցիներուն որ առայժմ պատրիարքի անունը չյիշուի պատարագի միջոցին:

Թիւրք թերթեր գոհունակութեամբ կարտայայտուին Գէորգեպո. ընտրութեան սուրբ լիջելով որ նա իբր թիւրքերու բարեկամ պիտի կրնայ օգտակար դառնալ իր ազգակիցներուն, ամրացնելով երկու ազգութեան մէջ բարեկամական կապերը:

Իսկ Զաւէն Սրբազան այժմ կը գտնուի Սոֆիայ:

ՕՐԱՅՈՅՑ 1923 ԹՈՒԻ

Ստացած ենք վենետիկի Միլիթարեան Հայերու հրատարակած Օրացոյցը 1923 թուին համար, բազմազգեան տօնացոյցով: Գլխին է՝

Թղթակագմ 2 ֆր.: Մարտիկէն դուրս 2,25 Լաթակագմ 2, 75 » » 3 ֆ.

Կ.ՊՕԼՍԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Կ. Պօլսի դատարանը Հայ Պանքան անանկ հոշակելով պաշտօնապէս կընքած է Դրամատան գրասենեակները, դրամարկղը, տետրակները և այլն: Իսկ դրամատան խաչագող տնօրէնը՝ Սուքիասեան էֆէնտի Պէրլինի մէջ բանտարկուած կը մնայ: Թէն ձերբախլուան պաշտօնական գիրքը որ էն. կիւրիէն պէտք է զրկուի, դեռ չէ հասած, սակայն գերման կառավարութեան մօտ եղած մասնակի զիմուներով կարելի եղած է զինք հսկողութեան տակ պահել:

Դրամատան անանկացումին պատճառով շատ մը պահանջատէրեր պիտի կորսնցնեն իրենց դրամներ, իբր թէ պանքի վարչական խորհուրդը տրամադիր է եղեր թէ և ոչ ամբողջապէս բայց պէթ մասնաւոր վճարումներով գոհացնել պահանջատէրերը: Յամե. նայն դէպք շատեր վնասով դուրս պիտի ելնեն:

Ա.Երուդ է բոլ թէ Հայ Դրամատան անանկութիւնը հայ դրամատիրութեան անանկութիւնն իսկ է. եթէ քիչ մը նախաձեռնողութիւն և ազգային ու գործառնական պատուազգածութիւն գոյութիւն ունենար, թերեւս կարելի պիտի ըլլար, Սուքիասեան յետագակի մը շարաշահութենէն վերջ ալ, Դրամատանը կանգուն պահել և վայրակալութիւնը ամօթալի չդարձնել աշխարհի առջև:

ԼՈՒՐԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

Բատովա, 22 դեկտ. 1922

Հայկ. Հանրապետութեան Հոռմի դեսպանատունէն Իտալիոյ Հայկ. Միութեան հասած 18 դեկտ. զեկոյց մը կընէ.

« Իտալիոյ նախարարապետ պ. Մուսօլինի ասկէ երկու շաբաթ առաջ ընդունելով Հ. Հանրապետութեան Հոռմի ներկայացուցիչը, երկար զրոյցի ընթացքին ջերմ հետաքրքրութիւն ու համակրանք ցուցուցած է հայկ. դատի համար և հրաւերած է ներկայացուցիչը երկրորդ զրոյցի մը: Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք որ պ. Մուսօլինի ազգու կերպով միջամտած է Լոզանի քօնֆերանսին առջև ի նպաստ մեր դատին և անշուշտ պիտի շարունակէ ասկէ վերջ ալ... »

Ուս. Միութիւնը այս գեղարքին վրայ
երկրորդ հեռագիր մը ևս դրկած է նախա-
րարապէս ա. Մուսօյիսի:

Երեկոան Corriere della Sera օրաթեր-
թէն կը տեղեկանամ որ Պիոս XII միջոց-
ներով Քրիստոսէ կանոնադրութեան քաջանայական
պալատին մէջ տեղադրուած մեր Անարատ
Յղութեան քայրերուն բով գտնուող 400
որբուհիները շատ լաւ և առողջ վիճակի
մէջ կը գտնուին:

Բժշկապետ Տօքթ. Թորգոմեան աստեղծ
մը ի վեր վնասակար կը գտնուի. իսկ ակ-
նարկով Տօքթ. Միմիտեան հաստատուած
է նախորդ:

Գ. ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ

Բերլինի Հայ Կանանց Միութեան
հանդիսաւոր բացումը
եւ դերասանապետ ա. Յ. Ա. Բէլեանի
գրոյց տպաւորութիւնները
Զմիւռնիայի աղէտի շուրջ

Շաբաթ, դեկտ. 18ի երեկոյեան Բեր-
լինի Brahms Saal-ում կայացաւ մի ուշա-
գրաւ երեկոյթ:

Ուղարկուած էր Բերլինի Հայ Կանանց
Միութեան անունից հրահրագրեր ներկայ
գտնուելու դերասանապետ Ա. Բէլեանի դա-
սախոսութեան՝ Զմիւռնիայում հրաշքով
ազատուած: Հրահրի մէջ ասած էր. —
«Առաջին չորս կարգերը ըստ ցանկու-
թեան, 5 8 կարգերը 1000ական մարկ,
մնացեալ տեղերը 500 մ., ուսանողները
ծրի»: Ենթադրուեց նախագահուի տ. Բուդա-
ղեանի սրտեռանդ ջանքերի, հրահրները
նոյնիսկ պատուով չէին ուղարկուած, այլ
բաժանուած ձեռքէ ձեռք և քիչ չէին եղել
տոմսին տուած հազար մարկ վճարողները:
Մուտքը երեք հարիւր հազար մարկից էլ
աւելի:

Ժամը 8½ին դահլիճի առաջին կարգին
արդէն բռնած էին Բեմի վրայ է Հայ
Կանանց Միութեան նախագահուի տիկին
Աննա Բուդաղեան, աջ թեւից ունենալով
շնորհալի բանաստեղծուհի տ. Արմէնուհի
Տիգրանեան Ահարոնեան, տ. Արեղեան,
ձախ կողմից տ. Միքիմանեան և այլն:

Ասկայն բեմի վրայ չէ օրւայ հերոսը.
ամէնքը նրան են սպասում:

Բայց ահա բարձրանում է տեղից Միու-
թեան նախագահուհի տ. Աննա Բուդաղ
եան հետեւեալ ճառով:

Յարգելի հայրենակիցներ,

Ահիւ պատերազմի յորձանքները ցան ու
ցրիւ արին հայ անդորը, բարգաւաճ ժո-
ղովուրդները: Մենք տարագիր կանայքս,
խոնարհած՝ ճակատագրին, ապաստան
գտնելով Եւրոպայի կուլտուրական կենտ-
րոններից Բերլինում, ահա, զգացինք
այս մեր նոր օտգիտում աւելի պանդուխտ,
քան մեր արիւնակիցները Եւրոպայի այլ
եւ այլ աշխարհներում:

Փայլուն Գերմանիան, որ սկսած նա-
խորդ 19րդ դարի երկրորդ կիսից պար-
գեւել է մեզ Արմովաններ, Նագարեան-
ներ, Արծրունիներ, Մանդինեաններ, Բա-
հադրեաններ, Յովհաննիսեաններ, Արսա-
խանեաններ, Թաւայեաններ եւն. եւն. շատ
հսկայ գործիչներ, մենք կանայքս եկանք
գտնած սրանց յաջորդ սերունդը՝ ազգի
յոյս ու յոյս արշալոյսը՝ հայ ուսանողու-
թիւնը ջլատուած:

Քաւ լիցի, չեմ մեղադրում սրանց: Ժա-
մանակի բերմունքը, անօրինակ հանգա-
մանքներն էին անշուշտ խոչընդոտ:

Հայ վաճառականը, արդիւնաբերողը,
որ հայութեան կուլտուրական զարգացման

անհրաժեշտ ֆակտորներից մէկն է եղել,
նոյնպէս պատերազմի պատճառով դադա-
րեցրած իր գործունէութիւնը, եկանք տե-
սանք կանայքս նրանց վերստին դարձն այս.
տեղ, սակայն մէկը միւսից ջլատուած:

Ծանր էր մեզ կանանց համար տեսնել
այս օրերին մեր արիւնակիցներին օտար
պանդուխտներում միմեանց վայրկեանապէս
հանդիպելիս, ուստի ունեցանք մի քանի
հաւաքողներ, խորհրդակցութիւններ,
ժողովներ: Մշակեցինք կանոնադրութիւն
եւ հիմնեցինք Հայ Կանանց Միութիւն
Բերլինում: Այս մեր ընկերութիւնը ան-
կուսակցական է: Նպատակն է վառ պահել
հայութեան ոգին, անխզելի հայրենակցա-
կան շահկապը: Ներկայացնել հայ կուլտը,
գրականութիւնը արեւտը, միտք ու խիղճը
իր տենչանքներով: Այս նպատակը իրա-
գործելու համար որոշեք ենք հիմնել
յատուկ ժողովարան ընթերցարանով, դա-
սախոսութիւններով, երաժշտական, գրա-
կան, դրամատիկական հանդէսների սրա-
հով, տեղեկատու աշխատանքի Բիւրօ,
հոգատարութիւն, ապաստարան նորեկնե-
րի, հայերէն գերմաներէն լեզուների
դասընթացներ եւն.:

Ընդհանուր ժողովն արդէն ընտրել է
վարչութիւն, որ եւ այսօրւանից սկսում է
իր գործունէութիւնը:

Յայտարարելով Հայ Կանանց Միութիւնը
բացում, իր անդրանիկ հանդիսաւոր հա-
ւաքողին այսօր յատկացրել է ականաւոր
արեւտագէտ Ա. Բէլեանին, որ կը պատմէ
իր ապրումներն ու տպաւորութիւնները
Զմիւռնիայում:

Բուռն ծափահարութիւն: Ահա թէ ի՜նչ
փսփսում են հանդիսականները. սրանք սկի
չեն էլ յայտարարել իրանց Միութեան
սկզբնաւորութիւնը և մեզ յանկարծակի են
բերում:

Հեռանում է բեմից նախագահուհին և
բայց չըրացած դերասանապետ պ. Յ.
Ա. Բէլեանին բեմ է բերում: Դարձեալ
բուռն ծափահարութիւն: Եւրոպական է
նախագահուհին իր ճառը.

Հարկ կայ արդեօք, հայրենակիցներ,
ձեզ ներկայացնել մեր բազմաբեղուն դե-
րասանապետ ա. Ա. Բէլեանին, որ աւելի
քան քառասուն տարի հայ Պատրիսի
պայծառ աստղն է, հայ բեմի անխորտա-
կելի սինը, որի վրայ այդ բեմը անասան:

Ա. Բէլեան հայ արեւտը օտարի առաջ
հանդէս է հանել ոչ միայն հայրենիքում,
կովկասում, Ռուսաստանում, այլ եւ Եւ-
րոպայում, Ասիայում, Աֆրիկայում: Եւ այժմ
տեղ գտնւում է, նոյնիսկ օտարներին,
իր պերճ ու շնորհալի արեւտով:

Յարգանք, արեւտաւորութիւն Ձեզ Բեր-
լինի Հայ Կանանց Միութիւնից ականաւոր
արեւտագէտ, հայ բեմի պայծառ արեւ-
Ա. Բէլեան:

Երկարատե ծափահարութիւն:

Տիկին Բուդաղեան խօսում է սիրուն
առողջութեամբ, լիովին տիրապետելով
մայրենի լեզուին: Յայտնի է նա կովկասում
իրեն հասարակ. բարեգործ. Թատրոնակ.
գործիչ: Դրամատիկ Թատրոնների ղեկա-
վար Բագուս էն.:

Այս սկսում է պ. Ա. Բէլեան իր ճառը
ողջովնով «Հայ Կանանց Միութեան», յայ-
տարարում է, որ ինքը մասնագէտ դասա-
խօս չէ, այլ սոսկ իր ապրումներն ու տը-
պաւորութիւնները Զմիւռնիայում կը զրուցէ:

Ա. Բէլեանը արեւտագէտը թէն շատ
դժուած, անշուշտ չկամենալով նորից կրա-
կծացնել հանդիսականներին, այնու ամե-
նայիւ ճարտար պատկերացրաւ աղէտի
տեսարանը և նրա հանդիսատես մեր դաշ-
նակիցների պաղարիւն վերաբերմունքը:

Աւագբաւ էին և այն դիտողութիւնները
որ նա արաւ Զմիւռնիայի ակնկերի հասցէին:

Պատմեց իր անպաշտպան լինելը և թէ
ինչպէս ինքը առանց ուղեցոյցի դիմեց ուր
պառնաւ գտաւ:

Կրակին լափ է գնացել մեծ դերասանի
Թատրոնական Թանկագին զգեստները,
Թատրոնական պարա դաները, պանուանքը:
Այս բոլոր, ամուսնու և դստեր բոլոր
հագուստը և առանց վերաբերմունքի իսկ
կարողանալու ազատել հագել հազ ընկել են
նաւը և ազատուել:

Որոտալից ծափահարութիւններով իր
յարգանքը մատոյց հասարակութիւնը վա-
տակաւոր դերասանապետին:

Անկարող եղաւ զսպել ինձ և «Կեցցէ
Հայ կիներ» ասելով բարձրացաւ բեմ հե-
տեւալ ուղերձով:

Կեցցէ՛ հայ կիներ.

Մինչդեռ մենք տղամարդիկս ամիսներ
առաջ հաւաքողներ, փրկու ճառերով
խորհրդակցութիւն ժողովներ ունեցանք
այն ծրագրով գործունէութեան, դուք
հեզ կանայքս լուի մնջիկ յանկարծակի
բերաք մեզ այսօր ձեր գիտակից կազմա-
կերպութեամբ:

Ողջունում եմ ձեր Միութիւնը Բերլի-
նում, հայ կանայք: Ենթադրուում եմ եւ
լիովին վստահ, որ մեր պանդուխտ տղա-
մարդկացս էլ ձեր հովանու տակ կը
պատսպարէք եւ հայ քերմ ու յաւերժ
վառ օճաղի շուրջ կըստիցէք մեզ:

Դարձում եմ խօսքս քեզ, հայ քան-
քար. երբ գուժաբեր լրագիրը բռնեց
Զմիւռնիայի աղէտին քո ողջակէզ լինելը,
այնկոճեց հոգիս, հեղեղ արտասուքով
ողողեց Թերթը: Կայէլդեւսկայի նման
առաջս եկան 40 տարւայ անխոնջ աշխա-
տանքը, որ ոչ միայն իբրեւ սին հայ բեմի
եւ նրա պարծանք, որ այնքան գեղեցիկ
որակեց քեզ ժամ առաջ Բերլինի հայ կա-
նանց Միութեան կենսալից նախագահու-
հին, այլեւ իբրեւ հայ բեմի հոյակապ կա-
մար, որի վրայ հազու պէճին պէճին
տուող աստղիկները դու յոյեցիր, որ այսօր
նրանցից շատերն արդէն մի-մի փայլուն,
պայծառ աստղերն են մեր բեմին:

Այժմ առաջն եկան քո հրաշագեղ
35ամեայ յօբելանսիդ պերճ տօնախմբու-
թիւնները Բագուս, Թիֆլիսում:

Այս դու, հայ բեմի քրմապետ, շըր-
ջապատուած քայլանքներով եկար, «Հրա-
տապ Սփոփանք Մայր Հայաստանցիներ-
ին» ապաստարանս իբրեւ կնքահայր մի
նորածնի, որին յաւերժ յիշատակ եւ ի
մխիթարութիւն վաստակաւոր ընկերու-
հուդ, տ. Սիւրանյոյի, տեղից իր վաղա-
մուռն քրոջ Աստղիկ դերասանուհու ա-
նունը:

Յիշում եմ այն օրւայ, մխիթար օրերի
արտասուքը եւ Թէ ինչպէս դու քո հոգը
բազուկների վրայ քնքաքար օրօրում էիր
սանիդ, որ «Հրատապ Սփոփանք» նը-
ւիրաբերել էր հայ բեմին եւ դորձուում
էր սուրբ միւռնով այդ որդեգրութիւնը
քո փայփայած բեմին:

Եւ կարող էիք երեւակայել, պաշտելի
քանքար, դու եւ ես, որ հեռու չէ այն
օրը, որ մենք էլ պիտի առնենք պան-
դիստի դառն ցուպը միմեանց անապա-
տան, մերկ ու անօթի, ենթակայ զըր-
կանքների:

Բայց չվիատինք, եղբայր.

Քո արքայական տօնին ներքին քեզ
նւիրական Վարքաւոր Թագ ու պսակ
Եւրոպայ տեսարաններից «Գեաւուր Ղա-
լան», քեզ նման հսկայ, երտիդ նման
քնքոյ, արեւտիդ նման գեղանի, իսկ
այսօր ընդունիլ, կնքահայր «Հրատապ
Սփոփանքից» այս Թէ եւ խոնուկ ու աղ-
քատին բաժին, բայց նւիրական եւ սըր-
տաբուն կապոցս:

Իմ ուղերձից յետոյ նախագահուհին հը-
րաւիրեց հանդիսականներին Եթէ նրանցից
եւ կը կամենան խօսել:

Յօռնից մի քանի հոգի, առանց բեմ
բարձրանալու, որոնց թուում Հայաստանի
Հանրապետութեան Բերլինի դեսպանատան
քարտուղար դր. Պ. Քրիստեանց:

Հանդէսը վերջացաւ գիշերւայ 10¼ ժ.
և թէն դահլիճի լոյսն արդէն սկսում էին
հանգցնել, այնու ամենայնիւ հանդիսակա-
ները շարունակում էին իրանց խօսքն ու
ապաւորութիւնները, որ ապա շարունակ-
եց համարեա մինչև կէս գիշեր դահլիճի
դռնի սրահներում:

Ներկայ էր այս հանդիսին Ռուսահայ-
բից և պ. Վասիլի Ղորանեան, Թիֆլիսի
երաժշտի. Ճեմարանի և պետ. Օպերայի
տեսուչ, յայտնի կրիտիկոս գրականագէտ
և շատ հուպակած նոյնպէս Գերմանիայում
Բէթովէնի և նման երաժշտագէտների ու-
սումնասիրութիւններով:

Այստեղ էր և տ. Մարգարիտ Միր-
մանեան, այժմս պայծառ երաժշտի. ասոյ
դաշնակահարուհի: Սրա մասին իր կեցի-
րից յետոյ, որ պիտի կայանայ յուշար-
15ին: Իսկ Հայ Կանանց Միութեան հը-
թական հանդիսաւոր երեկոյթը նշանակաւ
է վարդանանց տօնին:

Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ
Բերլին, 18 Դեկտեմ. 1922.

ԻՆՉ ԿԸՍԵՆ ԹԻԻՐԳԵՐԸ

«Վաքը» կը գրէ.

Յայտնի է թէ՛ Լորտ Քըրզըն
Հօլանդի խորհրդաժողովին մէջ առա-
ջարկեց Ըմէթ փաշային Թուրքիոյ
մէջ անկիւնը հայկական բոյն մը
հաստատել, ինչ որ մերժուեցաւ Ը-
մէթ փաշայի կողմէ: Կարգ մը Թուրք
շրջանակներու մէջ հասկցուած չըլ-
լալով հայկական բոյն մը հաստատել
բացատրութեամբ Լորտ Քըրզըն
առաջարկին նշանակութիւնը, պէտք
կը տեսնենք մէկ քանի բառով բա-
ցատրել այդ առաջարկին նպատակը:

Լորտ Քըրզըն փոքրամասնու-
թեանց իրաւունքներու ապահովու-
թեան պէտքին վրայ խօսած ատեն
Թուրքիոյ մէջ Հայերուն կացութեան
անդրադառնալով, ըսաւ թէ ընդհ-
պատեբազմէն առաջ մեր երկրին մէջ
3 միլիոն հայ կար, բայց Թուրքե-
րուն հեռապնդած քաղաքականու-
թեան հետեւեալով այդ թիւը
130.000ի իշաւ որով յարմար պիտի
ըլլայ որ դուրսը մնացած Հայերը
Թուրքիա վերադառնան:

Լորտ Քըրզըն այս յայտարարու-
թեանէն դիւրաւ կրնայ ըմբռնուիլ
թէ Թուրքիոյ մէջ հայկական Տոն
մը հաստատուել ըսել կը նշանակէ
դուրսը գտնուած Հայերուն Թուր-
քիա մուտքը և անոնց բնակութեան
համար հարկ եղած հողային շրջա-
նակի մը բաժանումը:

Հետեւաբար ենթադրելով որ Ը-
մէթ փաշա ընդունած ըլլար այդ
առաջարկը, ըլլալիքը սա պիտի ըլ-
լար: Պիտի ըմբռնէր որ, Թուրքիոյ
մէջ պատեբազմէն առաջ 3 միլիոն
Հայեր կային, ատոնց 5.600.000ը
դաշնազան կերպերով մէջտեղէն կորս-
ւեցան և կամ փնացան. մնացեալնե-
րը օտար երկիր գոյցին. հիմա հոն
կը ոպասեն որ վերադառնան: Այժմ
եթէ ընդունուի որ Պոլսոյ մէջ
130.000 Հայեր կան կորսուածնե-
րուն ու մեռածներուն թիւը 800.000է,

• Թէ հիստօքն

Հոգանէն ստացուած լուրերը հաշ-
տութեան յոյսեր կը ներշնչեն։ Այս
յոյսերը աւելցնող պատճառներէն
մէկը, հակառակ ընդհանուր ակնկա-
լութեան, Համէթ փաշայի չարագանջ
համաձայնասիրութիւնն է։ Այս մա-
սին դեռ որոշ տեղեկութիւններ չու-
նինք։ Թերևս վաղը նոր և ստորագ-
րուի պիտի կրնանք առնել՝ վըս-
տահ ըլլալու համար թէ, Համէթ
փաշան՝ որ Ազգային Ուխտը պաշտ-
պանելու համար Հոգան մեկնեցաւ,
իր այս պարտականութեան սահմանը
չէ անցած։ Իրականութիւնը այն է
որ ներկայիս աւելցած են հաշտու-
թեան մասին յոյսերը և լաւատե-
սութիւնը։ Սակայն հակառակ այս
լաւատեսութեան, մենք կը նկատենք
որ մեր թշնամիները մեզի դէմ կը
գործեն եռանդուն կերպով։ Դեռ
երէկ ահաւոր կերպով քայքայուող
հիւլէն բանակը, վտւթով կը վերա-
կազմուի այսօր։ «Թան» կը հա-
ղորդէ թէ, հիւլէն բանակը պիտի
կրնայ 15 օրէն ամբողջացնել իր
կազմը։ Մեր ստացած մասնաւոր
տեղեկութիւնները կը հաստատեն
այս լուրը։ Հիւլէնները այս օրերու
սկսած են զենքի տակ առնել արեւ-
մտեան Թրակիոյ ժողովուրդը։ Այս
բոլորը ցոյց կուտան թէ, Թրակիոյ
մէջ պատերազմի լուրջ պատրաս-
տութիւններ կը տեսնուին ներկա-
յիս։

Վերջին պատերազմին մէջ հիւլէն
բանակը քայքայուած էր և տնտե-
սական տեսակետով ալ մեծ հարուած
մը տրուած էր Յունաստանի։ Այս
մնանկ երկիրը ինչպէ՞ս և ուրկէ՞ կը

Միացեալ Նահանգներու ներկայ-
յացուցիչ Տ. Չայլը ուր միանգամայն
Հոմի գեապանն է, փաքրամասնու-
թեանց եկթայան ձնախուժբին յանձ-
նեց երկաք ծանուցադիր մը փա-
տաթուղթերով պատճառարանեալ
որով նա կը յայտարարէ թէ Թիւր-
քիտի մէջ մարդասիրական ոկըզ-
բունքները պահպանելու միակ մի-
ջոցը հայ սղգալին երդիք մը հաս-
տատելն է. ամերիկեան ներկայա-
ցուցիչը ասկէ դուրս կը յայտարար-

բէ որ իր կառավարութիւնն ալ այն կարծիքը ունի թէ առանց Հայերուն համար ազգային օճախ մը հիմնելու խաղաղութիւնը անկարելի պիտի ըլլայ քաջքը Աստի մէջ:

Ըստ ամերիկեան տեսակէտին այդ օճախը պէտք է հաստատուի Կիլիկիոյ եւ Սիրիոյ սահմաններուն միջեւ: Սակայն Ռուսիոյ կողմէն քաջամտ հեռազիր մը կընէ թէ ամերիկեան ներկայացուցիչ առաջարկը հայ ազգային տան մասին կառավարութեան ծրագրին մէջ չընդունուի, իսկ արդիւնք է կարգ մը մարդասիրական հասանքներու պնդումին:

Իսկ թիւրք պատուիրակութիւնը պաշտօնական հանգամանք մը չտալով այդ առաջարկին բողոքած է ամերիկեան միջամտութեան դէմ ըսելով թէ Տ. Չալլըս պարզ գիտող մըն է եւ իրաւունք չունի այդպիսի առաջարկ մը ընելու:

Մուսուլի ինքզինքը գրաւոր վիճաբանութեան առիթ մը եղած է անգլիացի եւ թիւրք պատուիրակութեանց միջեւ: Թիւրքերը կը մերժեն Մուսուլը թողուլ Անգլիացիներուն եւ ստոր համար պատմական, աշխարհագրական փաստեր յառաջ կը քշեն յարելով թէ այդ շրջանի Գիւրգիւր բնաւ չեն ընդունիր որ օտարներ հաստատուին հան եւ այլն:

Փոքրամասնութեանց ինքզինքն ալ վիճաբանութեան գումարացած է: Թիւրքերու պահանջին վրայ անգլիական պատուիրակութիւնը հրաժարեցաւ իր առաջարկէն որ կը վերաբերէր ազգերու լիկին կողմէ քննել մը նշանակելու որպէսզի գաշնադրին մէջ քաջամասնութեանց վերաբերող պայմաններու գործադրութեան վրայ հակէ:

Թիւրքերը չեն ուզեր ոչ մէկ առանձնաշնորհում առլ Թիւրքիաի մէջ ընկող օտարահաստակներուն համար որոնք առկէ առաջ շատ մը դիւրութիւններ կը վայելէին եւ նոյն իսկ չէին գառուեր թիւրքական դատարաններու առջեւ: Ի հարկէ գաշնակիցներ կը ջանան ամէն գնով պահպանել կարգ մը առանձնաշնորհումներ իրենց հպատակներու համար:

Ռուսները ամէն ինչդրի մէջ Դաշնակիցներուն հակառակ դիրք մը կը բռնեն եւ կը գրգռեն Թիւրքերը խստապահանջ եւ անդրադուլի մնալու:

ԹԻՒՐԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աթէնքէն կը հեռագրուի թէ Թիւրքեր օգնական ոյժեր կը զրկեն Կիլիկիոյ շրջանը: Կովկասեան 90-րոստին մը ճեղքաւ փաշաի հրահրատարութեամբ եւ 10.000 մարդով լանէն մեկնած է Մուսուլի օգնականութիւնը:

Կ.պօլսէն հասած նորագոյն տեղեկութիւններ թէ արդէն Թիւրքեր

ե Գիւրգիւր ապստամբական շարժում մը սկսած են Մուսուլի շրջանին մէջ ընդգէմ անգլիական տիրապետութեան:

— Մուսուլի քէմալական նոր զենայան Մուխթար պէյ հասնելով իր պաշտօնավայրը յանձնելու է իր պաշտօնին վերաբերեալ փաստաթուղթերը: Յայտարարել է թէ հակառակ եւրոպական պետութեանց ջանքերուն, Ռուսիա եւ Թիւրքիա միշտ մտադիր են բարեկամ մնալ:

ՉԱՆԱՉԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լանտնէն գեկաւ. 28ին տրուած հեռագիր մը կընէ որ Լոզանի խորհրդակցութենէն հասնող նուազ գոհացուցիչ տարբերութեան պատճառով, կը կարծուի դիմելով թէ Միջերկրականի նաւատորմին զբաղւածները, որ Կ.պօլսէն Մալա հասած էին դեկ. 23ին երեք շարք հոն մնալու համար, հրահանգ ստացել են վերադառնալ Մերձագետ Արեւելք: Թէեւ իշխանութիւնները մեծ զաղտնապահութիւն ցոյց կուտան, բայց կըսուի թէ ծովակալ Տըպրէք մեկնել է Կ.պօլս, տրամադրելի բոլոր նաւերով:

— Սոֆիաէն օթայմըղլին քաջամտ հեռագիր մը կընէ թէ Գարադաշի մօտեր Թիւրքերու եւ Յոյներու միջեւ խռովութիւններ ծագել են:

— Կ.պօլսի անգլիական իշխանութիւնները կը զօրացնեն եղբ. Կ.պօլսի ծովի գերեւայ մասերը: Վերին հրամանատար զօրավար Լարիկըն Մեծն Բրիտանիաի մէջ պաշտօնի կոչուած ըլլալով, կառավարութիւնը իրեն տեղ Կ.պօլսի անգլիական զօրքերու հրամանատար պիտի նշանակէ եղբ. ուրիշ զօրական մը, աւելի կոռուսէր եւ վճարական:

— Այս օրեր ամբողջ Ֆրանսաի եւ Նոյն իսկ օտար երկրներու մէջ կը տօնուի ծըննդեան հարիւրամեակը մեծ դիմնական փառքերի որ եղած է աշխարհի մեծագոյն հանճարներէ մին եւ մարդկային բարօրութեան հսկայ առաքեալ մը բժշկական գիտերով որոնց շնորհիւ միլիոնաւոր կեանքեր ազատուած են մահուանէ: Ինք եղած է գաշնադրեալ հիւանդութեանց դէմ կանխարգելիչ չիճուկներով պատուաստումի գործութեան առաջին հարիւրը:

ՓԱՐՏԻՉԻ ԺՈՂՈՎՃ

Յուն վար 2ին փարիզի մէջ սկսաւ դաշնակից նախարարապետներու խորհրդակցութիւնը որ գերմանական հատուցումներու խնդրով պիտի գրաւի: Գերմանիա պատրաստած է առաջարկներ ներկայացնելու համար ժողովին եւ կը փափաքի որ գերմանական պատուիրակ մ'ալ կարենայ անձամբ ժողովին առջեւ բերել այդ առաջարկները:

Կը թուի թէ Միացեալ Նահանգները կամայ կամայ պիտի սկսին միջամտիլ ըլլալ եւրոպական խնդիրներուն որովհետեւ Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումը իրենց համար կենսական նշանակութիւն ունի քանի որ իրենք հսկայ պահանջներ ունին Դաշնակիցներէն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Պէլկրատէն քաջամտ հեռագրի մը համաձայն Յոյները շտապով կամրացնեն եղբ. արեւմտեան Թրակիան: Տէմիր Հիւսարի մօտ 30.000 մարդ արդէն խմբուած պէտք է ըլլան:

Կը յայտարարուի նմանապէս որ արդի պատերազմական նախարարը զօրավար ֆանկալոս նշանակուած է հրամանատար արեւմտեան Թրակիաի յոյն բանակին: Այժմ պատերազմական նախարարեղած է գնդապետ Կոնստանտին Գալապիտէն է միանգամայն:

— Գնդապետ փառաշրուս արտաքին գործոց նախարարի ընկերակցութեամբ մեկնելու է Սալոնիկ: Ղրոյց կը ըլլի թէ յունական իշխանութիւնները կը պատրաստեն նոր յարձակողական մը արեւելեան Թրակիաի վրայ: Տիւրք վէնիզէլոս կառավարութեան տեղեկութիւն ուզած է այս լուրերու մասին: Պահեստի զօրքերն ալ զենքի տակ կոչուած են եւ բոլոր բանակը ուղղուած է դէպի Թրակիա:

Կ.պօլսէն տրուած հեռագիր մ'ալ կընէ թէ կարելիութիւն կայ որ յունական զօրքեր ցամաք հանուին Անատոլիոյ ծովեզերքներէն եւ արդէն այդ եզերքի կղզիներու վրայ յունական հրոսակաւորներ երեցեր են եղբ.:

Միւս կողմէ սակայն կըսուի թէ Յունաստան խաղաղասիրական զգացումներ միայն ունի:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՆ

Իզմիրի աղետեաններէն բնիկ Ագ-Հիւսարցի Տէրէն Ագայի Ոսկերիւնեան կը փնտրուի իւր զաւակներէն:

Տեղեկութիւն ունեցողները թող հաճին իմացնել Սալոնիկ Սիւրիոսեան-Ագ-Նաւարեան վաճառատունը Տ. Յակոբ Ոսկերիւնեանի:

Իզմիրի աղետեաններէն Սիւսեան Խաչիկեան որ այժմ Ֆրանսաի Սիւր-Էտիէն քաղաքը կը բնակի, կը փնտրէ Արթիւր Բարսեղեանը, կինը Կիւրիզար քոյրը Մարի, Խաչատուր Աւագեանի կինը, որ Միտիլի տեսնող եղած է:

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել այս հասցէին:

Simon Hatchikian
Rue Président Wilson, 17
St. Etienne (Loire)

Իզմիրի աղետեաններէն Պէտարիս Չաղմաղեան որ այժմ Պէյրութ կը գտնուի, կը փնտրէ հայրը Ուշագոյի առաջնաբայժ Գրիգոր Չաղմաղեանը: Տեղեկացնելու
Guiragos Miripjian. Librairie Stamboul
Beyrouth

Բալուցի Օր. Մարիամ Շուտեան կը փնտրէ իր քեռին Տաւաթ Շուտեանը: Իր հասցէն. Armenian Sea Side Orphanage. Sidon. c/o N. E. Relief Beyrouth (Syrie)

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ ՄԵՉ ՄՕՏ
Արաբ Մովսէսեան (Տէնիզիցի կօշկակար) Էլի Անդուան Հայկական (Իզմիրի փխստ.)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՄԵԾ ԼՈՒԱՑԱՐԱՆ ԵՒ ԱՐԴՈՒԿԱՐԱՆ ԴԻԴԷ

Արդուկէն եւ լուալ Պօլսական ձեռք Հասցէ՝ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ ՄԱՐՍԷՆՈՂ

7, Կոստ Ռիւ, = Թէլէֆօն՝ 61, 38
ԾԱՆ. — Հազուսաններ կը մարտուն են կարդուկուն, շապիկ եւ օճիկ կօսալուին Լուացք՝ բացարձակապէս տաք Զուրով եւ եռուցքով

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ ԿԱՐԳԻՍ ՉԱՂԳԵԱՆ Ռիւ տէ Տոմիլիքէն, 26. ՄԱՐՍԷՆՈՂ

Հայկական հաշակի համապատասխան ընտիր կէրակուններ, մարուր, համեղ եւ աժանագին: Փորձելը՝ գոհ մնալ կը նշանակէ:

Մօրի՝ Մէթէրլինկ. — Իշխանութիւն Մալէն (Թատերգութիւն Հիւզ. արար). Թարգմ. Վ. Գէորգեան. (Աշխարհահեշակ Պէլէգանցի դատերգակ-գրագէտի փնտրած գործերէն է սոյն հատորը որ օժտուած է յաջող Թարգմանութեամբ մը եւ շատ աժանագին է. 3½ ֆր. (4 ֆր.):

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՂԵԱԹ ՓԱՇԱԿ

Հայակեր Թալէաթ փաշայի սպաննի Ս. Քիլիկեանի Պէրլիսի մէջ տնոյի ունեցած հոյակաւոր դատարարութեան մասնաւոր հայերէն Թարգմանութիւնն է այս որ լոյս ընծայած է Վիեննայի Միտիլ, տպարանը:

Սմէն Հայ պէտք է կարդայ այս գիրքը որ մեր պատմութեան մէկ դրուագը կը կարգէ:

Գինն է 7. ֆր. Մարսէլի մէջ, 8 ֆր. Մարսէլի դուրս: Ուղղութիւն կրնանք տրամադրել մեծաքանակ:

Սմէն սպաւարանք պէտք է կանխիկ վճարուի:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈՒՄՆ Գրեց

Գրեգորիս վարդ. Պալաքեան Էջ 430 գեղատիպ 70 նկարներով Գեղարուեստական տպագրութիւն եւ ընտիր կտրու 1922 Վիեննայ Միտիլարեան Տպարան Առաջին հատոր

Վաճառման արդիւնքը մասնաւոր Յանձնարարութիւն մը ձեռամբ յատկացուած է հայ Ռոստիմով գործին

Գինն մէկ անգլ. օսկի կամ 50 ֆր. Ապագանքներու եւ դրամական ամեն գործածանութեանց համար դիմել

M. Markarian Esq. 59, Whitworth street. Manchester

Նամակ, դրամ եւ այլն ուղղել խմբագրին անունով
Rédacteur: EGHICHÉ TOROSSIAN
Abonné Colbert 303, Marseille

Le Gérant: FRANÇOIS CARRIÈRE

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթուր Գալիան
MARSEILLE. — IMPRIMERIE DU MIDI
19, rue de la Grande-Armée, 19